

Разгръщане на потенциала и повишаване на качеството на живот в най-бедните региони на България

Руслан Нургалиев

1. Как икономическият растеж може да помогне за развитието на бедните райони?

Ускоряването на икономическия растеж на България ще има положителен ефект не само върху развитието на по-богатите, но и на по-бедните области и общини. Колкото по-висок е БВП на страната, с толкова по-големи средства разполага държавният бюджет при еднаква данъчна тежест. Това означава, че бюджетът ще може да инвестира повече средства в развитието на инфраструктура и човешки ресурси, най-вече в бедните общини, с което ще се повиши жизнения стандарт в тях. Следователно, общата политика за икономически растеж може да бъде първи стълб за развитието на бедните райони.

2. Как да се постигне икономически растеж?

Най-добре развити са областите София град и Варна, а по-високи социално-икономически показатели от средните за страната имат областите Габрово, Стара Загора и Бургас. Причина за това е, че тези области имат специализация в индустрията или индустрията и услугите. Повечето от слабо развитите области имат специализация предимно в земеделието. Следователно, насърчаването на развитието на индустрията и услугите в тези области е ключ към икономическия им растеж без това да намалява икономическата им активност в областта на земеделието. Развитието на индустрията и услугите изисква привличане на сериозни инвестиции, включително и чуждестранни. На този етап се наблюдават големи различия в количеството инвестиции по области. Стимулирането на териториалното реструктуриране на инвестициите е само частично решение и то трябва да бъде допълнено от повишаване на общата ефективност на всяка единица вложени чуждестранни инвестиции в страната. Чуждестранните инвестиции, заедно с българските, са полезни за развитието на високотехнологични отрасли като машиностроене, оптика, електроника, производство на медицинско оборудване и битови уреди. Практическо измерение на това е строежът на индустриални предприятия със смесени капитали и териториалното им оптимално разположение чрез стимулиране на клъстери. Българските инвестиции следва да бъдат насочени и към останалите отрасли (например, земеделие, туризъм, търговия, хранително-вкусова и лека промишленост), за които страната има както ресурси, така и кадрови потенциал.

Привличането на инвестиции в производството изисква вложения в инфраструктура и човешки ресурси. В този смисъл важно значение има завършването на магистралния пръстен на България (магистралите Тракия, Хемус и Черно море), както и обновяването на пътната мрежа. Положителен ефект ще окаже пускането в експлоатация на вече готовия Дунав мост 2, както и повишаването на средната скорост на българските железници. Така България ще може да се възползва максимално от изгодното си транспортно-географско положение (през страната минават 5 еврокоридора). Необходимо е да се продължи политиката за обновяване на стари индустриални зони и

обезпечаването им с всички необходими за производство условия, а в някои случаи и създаването на нови индустриални зони.

Изпълнението на стратегията “Европа 2020” предполага и по-големи инвестиции в образование и човешки ресурси, което води до повишаване на заетостта и производителността на труда. За образованието и квалификацията много важна роля имат българските университети. България се отличава с твърде голям брой висши учебни заведения, част от които не могат да покрият европейските критерии за качество на обучението. В тази връзка е целесъобразно тяхното постепенно намаляване и оптимизиране.

3. Как да се допълни политиката за икономически растеж в помощ на бедните райони?

Създаване на работни места. Най-сериозен проблем за по-малките общини е липсата на работни места. Тяхното създаване може да стане успоредно с технологичното обновяване на производството в големите градове и богатите общини. Това включва стимулиране преместването на част от хранително-вкусовата, текстилната, обувната и други промишлености от областния център към по-малките градове. Така ще се осигури по-директна връзка между селскостопанския производител и преработвателя на неговата продукция.

Подкрепа за развитие на земеделие с традиционни сортове култури. Конкурентноспособността на българските земеделски продукти на европейския, руския и нашия пазар до голяма степен произтича от по-добрите вкусови качества на произведената продукция. В последните години се експериментира с посаждането на нови сортове, които дават по-високи добиви, но хранително-вкусовата им стойност не е на високо ниво. Поради това потребителите често закупуват и вносни плодове и зеленчуци, от което страда българското производство. Възвръщането на конкурентноспособността на българското земеделие е свързано с подкрепа на засаждането на традиционни сортове плодове и зеленчуци, отглеждани от много години в България.

Осигуряване на по-директна връзка между производител и потребител. Важна концепция на Европейския съюз е принципът на свободен достъп до пазара. Стимулирането на инициативи, свързани с директното предлагане от производителя на стоки в големите градове ще увеличи приходите на производителите, а вероятно и ще намали цените за потребителите. По-конкретно в най-големите български градове могат да се създадат постоянно действащи търговски обекти, предлагащи директно стоки от производителя от всяка от областите на страната. Чрез по-високия приход производителят ще може да инвестира повече в развитието на производството и да създаде доходи и работни места за хората, живеещи в бедните райони.

Разширяване на подотрасловата структура на производството. Разширяване на подотрасловата структура на производството е помощно средство към селскостопанската политика. В големите села тя може да е свързана с развитие на малки цехове, например шивашки или консервни. Успоредно с това трябва да се наблегне върху селския туризъм. Голям потенциал има усвояването на минералните извори, което ще стимулира балнеоложкия туризъм.

Инвестиции в човешки ресурси. В бедните общини се наблюдава по-висок дял на отпадналите от училище. За намаляването му е необходимо да се увеличи броя на защитените училища. Отпадналите от училище следва активно да се насърчават да преминават през курсове за квалификация като завършването им да гарантира практическа диплома, различна от тази за средно образование. Практическата диплома удостоверява, че те имат достатъчно умения да извършват дейност, за която не се изисква средно образование (шофьори, строители, дърводелци и др.).

Създаване на фонд за бедни общини. Бедните общини страдат от това, че рядко печелят европейски проекти. Най-важната причина за това не е, че те нямат идеи за проекти, а това, че техните проекти са по-слабо разработени от проектите на богатите общини. В този смисъл може да е целесъобразно да се създаде от държавния бюджет фонд за подпомагане на бедните общини. Той може да бъде разработен по подобие на европейските фондове, но с тази разлика, че за средствата ще се конкурират проектите само на общини с ниски социално-икономически показатели.

Фокусиране върху младежката безработица в бедните общини. Младежката безработица влияе негативно върху демографския потенциал на бедните общини, тъй като много млади хора напускат родните си места и отиват или в областните градове или в чужбина за да намерят работа. В този смисъл инициативата за подпомагане намиране на първо работно място на завършилите училище може да се фокусира по-силно върху бедните общини.

Повишаване на квотите за селското стопанство. Българското селско стопанство ще изпитва затруднения тъй като някои квоти, предвидени за производството на земеделски стоки, са по-ниски от потенциала, който има българското земеделие. В този смисъл воденето на преговори за повишаване на тези квоти би бил полезен ход. Като аргумент в тези преговори може да служи факта, че българските стопани, след влизането на България в Европейския съюз, временно получават по-ниски субсидии от европейските. Логично е това неудобство да бъде компенсирано чрез увеличаване квотите за България, имайки предвид големия земеделски потенциал на страната ни.

Справяне с недостига на работна сила в селата. При изпълнение на земеделски дейности се наблюдава недостиг на работна сила, поради което често се засажда по-малко продукция. От друга страна в големите градове има безработни, но те нямат информация кои селища се нуждаят от работна сила и за заплащането на труда. В тази връзка е подходящо изграждането и популяризирането на специализиран интернет сайт, в който да се намери информация за възможностите за селскостопанска работа.